

INSTITUTE OF ANTHROPOLOGY

In 300 cuốn, tại Công ty Cổ phần Khoa học và Công nghệ Hoàng Quốc Việt, theo Giấy phép xuất bản số 306/GP-BTTTT, ngày 28-8-2023. Phát hành qua mạng lưới bưu điện Việt Nam trên toàn quốc: Mã ấn phẩm: C212; Hotline 1800.585855. Hoặc tòa soạn Tạp chí Dân tộc học (Số ĐT: 02462730420). In xong và nộp lưu chiểu tháng 08-2024.

Giá: 40.000đ

TẠP CHÍ DÂN TỘC HỌC - SỐ 4 (244) - 2024 - ANTHROPOLOGY REVIEW

ISSN 0866 - 7632

TẠP CHÍ DÂN TỘC HỌC

4 (244)
2024

VIỆN DÂN TỘC HỌC
VIỆN HÀN LÂM KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM

DÂN TỘC HỌC

Tạp chí chuyên ngành Dân tộc học
Năm thứ XXXXX
Số 4 (244) - 2024

Ra hai tháng một kỳ

TÒA SOẠN VÀ TRỊ SỰ
Tầng 10, nhà A, số 1 Liễu Giai, Ba Đình Hà Nội
Điện thoại: 84-024-62730420
E-mail: tapchidantochoc@gmail.com
Website: viendantochoc.vass.gov.vn

Số chuyên đề: Nghiên cứu về vùng biên giới Việt Nam - Lào

VIỆN DÂN TỘC HỌC - VIỆN HÀN LÂM KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM

TỔNG BIÊN TẬP		MỤC LỤC	
PGS. TS. NGUYỄN THỊ THANH BÌNH			Trang
* * *	Trần Hồng Thu	* “Chưa tính hiệu quả, chỉ cần đúng địa chỉ”: Những bất cập trong thực hiện giảm nghèo ở biên giới Việt Nam - Lào tỉnh Quảng Nam	3
HỘI ĐỒNG BIÊN TẬP	Nguyễn Công Thảo	* Chính sách hỗ trợ phòng chống thiên tai ở một xã biên giới tỉnh Quảng Bình: Thực tiễn và bài học kinh nghiệm	15
PGS.TS. Nguyễn Thị Thanh Bình (Chủ tịch)	Nguyễn Thị Tám	* Mạng xã hội và thực hành văn hóa của người Brâu	29
TS. Hoàng Phương Mai (Thư ký)	Đoàn Việt	* Di cư lao động của người Bru-Vân Kiều ở một xã vùng biên giới Việt Nam - Lào tại tỉnh Quảng Bình	42
GS.TS. Nguyễn Văn Chính	Trần Thị Hồng Yến	* Tín ngưỡng của người Brâu ở làng Đák Mế, xã Pờ Y, huyện Ngọc Hồi, tỉnh Kon Tum	53
TS. Nguyễn Thắm Thu Hà	Trần Thị Mai Lan	* Biến đổi không gian sinh tồn và thiết chế thôn làng truyền thống của người Brâu hiện nay	69
TS. Trần Minh Hằng	Sa Thị Thanh Nga	* Biến đổi văn hóa của người Bru-Vân Kiều ở vùng biên giới tỉnh Quảng Bình	81
TS. Bùi Thị Bích Lan	Vương Ngọc Thi	* Chính sách trong quản lý và phát triển vùng biên giới của nước Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào	92
TS. Trần Thị Mai Lan	Nguyễn Văn Mạnh	* Giá trị di sản kiến trúc ngôi nhà dài của người Ê Đê ở tỉnh Đắk Lắk với phát triển du lịch	105
TS. Phạm Quang Linh	Nguyễn Vũ Minh		
PGS.TS. Nguyễn Văn Minh	Nguyễn Thanh Xuân	* Thực hiện chính sách tôn giáo trong vùng dân tộc thiểu số thời kỳ Đổi mới	114
PGS.TS. Lâm Bá Nam			
TS. Lý Hành Sơn			
TS. Nguyễn Công Thảo			
TS. Trần Hồng Thu			
PGS.TS. Vương Xuân Tình			
TS. Phạm Thị Cẩm Vân			
* * *			
TÒA SOẠN VÀ TRỊ SỰ			
TS. Hoàng Phương Mai (Thư ký)			
ThS. Phạm Thị Thu Hà			
CN. Nguyễn Thu Trang			
Thiết kế bìa: ThS. Lục Mạnh Hùng			
Chuyển ngữ: TS. Vương Ngọc Thi			
Tài khoản: Viện Dân tộc học STK: 001.1.00.1715230 Sở giao dịch Ngân hàng TMCP Ngoại thương Việt Nam Số 11 Láng Hạ, Ba Đình, Hà Nội			

TÓM TẮT TIẾNG VIỆT SỐ 4/2024

1. Trần Hồng Thu: “Chưa tính hiệu quả, chỉ cần đúng địa chỉ”: Những bất cập trong thực hiện giảm nghèo ở biên giới Việt Nam - Lào tỉnh Quảng Nam

Tóm tắt: Địa bàn biên giới Việt Nam - Lào tại tỉnh Quảng Nam là nơi có nhiều tộc người thiểu số sinh sống, tỷ lệ đói nghèo cao. Những năm qua, các chương trình phát triển kinh tế - xã hội và giảm nghèo đã được thực hiện tại địa phương, đạt một số kết quả trong xây dựng cơ sở hạ tầng, hỗ trợ người dân phát triển sản xuất, giảm tỷ lệ hộ nghèo. Song, việc triển khai các chương trình giảm nghèo tại địa phương vẫn còn nhiều bất cập, dẫn đến tỷ lệ nghèo vẫn ở mức cao, việc giảm nghèo chưa bền vững. Dựa trên tư liệu thực địa tại các địa phương thuộc vùng biên giới Việt Nam - Lào tại tỉnh Quảng Nam, bài viết phân tích thực trạng nghèo, việc thực hiện các chính sách giảm nghèo và những bất cập trong thực hiện chính sách, ảnh hưởng đến hiệu quả giảm nghèo; từ đó đưa ra một số khuyến nghị chính sách nhằm nâng cao hiệu quả giảm nghèo nơi đây.

Từ khóa: Giảm nghèo, chính sách, biên giới Việt Nam - Lào, Quảng Nam.

2. Nguyễn Công Thảo: Chính sách hỗ trợ phòng chống thiên tai ở một xã biên giới tỉnh Quảng Bình: Thực tiễn và bài học kinh nghiệm

Tóm tắt: Bài viết tập trung phân tích một số hoạt động hỗ trợ của chính quyền địa phương nhằm giúp đỡ người Bru-Vân Kiều ở vùng biên giới Việt Nam - Lào phòng chống thiên tai trong vài năm trở lại đây. Dựa trên kết quả nghiên cứu thực địa tại huyện Quảng Ninh, tỉnh Quảng Bình trong năm 2023 - 2024, phát hiện chính của bài viết cho thấy chính quyền địa phương đã nỗ lực triển khai một số biện pháp đa dạng hóa sinh kế, tái định cư cho người dân. Mục đích chung của những nỗ lực này là hướng tới việc nâng cao năng lực phòng chống thiên tai, giảm thiệt hại về người và tài sản cho người dân, hạn chế tác động tiêu cực mà thiên tai có thể gây ra. Tuy nhiên, một số chính sách hỗ trợ chưa hiệu quả, chưa giúp nâng cao năng lực phòng chống thiên tai cho người dân. Hạn chế này xuất phát không chỉ từ phía chính sách mà còn cả từ những người thụ hưởng chính sách.

Từ khóa: Thiên tai, biến đổi khí hậu, phòng chống thiên tai, người Bru-Vân Kiều.

3. Nguyễn Thị Tám: Mạng xã hội và thực hành văn hóa của người Brâu

Tóm tắt: Bằng phương pháp nghiên cứu dân tộc học kết hợp (trực tiếp và trực tuyến), bài viết cung cấp thông tin về thực hành văn hóa trong đời sống của cộng đồng Brâu ở vùng biên giới tỉnh Kon Tum thông qua một số nền tảng mạng xã hội. Trong đó, một bộ phận người Brâu vừa sử dụng mạng xã hội để tìm kiếm thông tin về lịch sử, văn hóa của tộc người vừa quảng bá những sinh hoạt văn hóa của cộng đồng làng bản. Mạng xã hội vừa là không gian giải trí song cũng là nơi họ trao đổi thông tin, giao lưu với đồng tộc ở

biên giới Lào và Campuchia, và tìm kiếm, học hỏi kiến thức sản xuất nông nghiệp từ nhiều vùng miền khác để vận dụng thử nghiệm tại địa phương. Tuy nhiên, mạng xã hội đang khiến một bộ phận người trẻ Brâu xa rời dần những giá trị văn hóa truyền thống, theo đuổi các trào lưu mới không lành mạnh, thậm chí nhiều trò tiêu khiển gây hại. Bài viết cho thấy, bên cạnh phương pháp nghiên cứu dân tộc học trực tiếp, việc vận dụng phương pháp dân tộc học trực tuyến đã mang lại cho nhà nghiên cứu góc nhìn đa chiều và tăng tính hấp dẫn của kết quả nghiên cứu.

Từ khóa: Mạng xã hội, thực hành văn hóa, người Brâu, dân tộc học kết hợp.

4. Đoàn Việt: Di cư lao động của người Bru-Vân Kiều ở một xã vùng biên giới Việt Nam - Lào tại tỉnh Quảng Bình

Tóm tắt: Do khó khăn về điều kiện phát triển kinh tế, ít đất sản xuất, thiếu việc làm nên di cư lao động ở trong và ngoài nước được nhiều người Bru-Vân Kiều khu vực biên giới Việt - Lào tỉnh Quảng Bình ưu tiên lựa chọn. Phần lớn những người thực hiện di cư này thường ở tuổi thanh niên, đã hoặc chưa lập gia đình. Song, di cư lao động ở đồng bào vẫn đang đối mặt với nhiều thách thức: tỷ lệ hộ nghèo cao, học vấn và chất lượng lao động thấp, mạng lưới xã hội hạn hẹp,... Mười năm trở lại đây, xuất khẩu lao động được giới trẻ Bru-Vân Kiều quan tâm, nhưng chi phí ban đầu còn cao và khó khăn trong vượt qua rào cản tâm lý tộc người. Vì thế, rất cần sự nỗ lực hơn nữa của các cấp các ngành và cơ quan chức năng trong việc tạo điều kiện tuyển dụng, đảm bảo quyền lợi cho người di cư lao động là dân tộc thiểu số ở miền núi biên giới như người Bru-Vân Kiều nơi đây.

Từ khóa: Di cư lao động, Bru-Vân Kiều, biên giới Việt - Lào, Quảng Bình.

5. Trần Thị Hồng Yên: Tín ngưỡng của người Brâu ở làng Đắc Mế, xã Pờ Y, huyện Ngọc Hồi, tỉnh Kon Tum

Tóm tắt: Nghiên cứu về tín ngưỡng của một tộc người rất quan trọng trong việc cung cấp sự hiểu biết sâu sắc về niềm tin, quan niệm, hành vi, lối sống, nếp sống của các thành viên và cộng đồng. Tín ngưỡng của người Brâu là tín ngưỡng vạn vật hữu linh, nhưng mang đậm bản sắc của các tộc người vùng cao nguyên, được biểu hiện thông qua các nghi lễ, lễ hội, hoạt động sản xuất và sinh hoạt của người dân. Tuy nhiên, các nghiên cứu về tín ngưỡng của người Brâu cho đến nay chưa có những ấn phẩm chuyên sâu mà chỉ là những mảnh ghép nhỏ trong bức tranh về tộc người này. Bài viết góp phần làm sáng tỏ hơn hệ thống tín ngưỡng của người Brâu, trong đó nổi bật là vũ trụ luận ba tầng, hệ thống thần/ma và một số nghi lễ quan trọng trong đời sống của cộng đồng này.

Từ khóa: Tín ngưỡng, dân tộc Brâu, tỉnh Kon Tum.

6. Trần Thị Mai Lan: *Biến đổi không gian sinh tồn và thiết chế thôn làng truyền thống của người Brâu hiện nay*

Tóm tắt: Brâu là một trong 14 tộc người có dân số dưới 10.000 người ở Việt Nam hiện nay, cư trú tập trung tại ngã ba Đông Dương, trên địa phận biên giới tỉnh Kon Tum. Trong quá khứ, tuy là cộng đồng có dân số rất ít nhưng người Brâu có nền văn hóa khá đặc sắc, trong đó có không gian sinh tồn và văn hóa xã hội truyền thống. Bài viết phân tích quá trình biến đổi không gian cư trú và thiết chế thôn làng truyền thống của người Brâu để cung cấp thêm tư liệu về lịch sử tộc người cũng như tìm ra những điểm tích cực trong văn hóa xã hội truyền thống của họ với mong muốn những giá trị này có thể được bảo tồn và kế thừa trong xã hội hiện đại.

Từ khóa: Người Brâu, không gian sinh tồn, thiết chế thôn làng.

7. Sa Thị Thanh Nga: *Biến đổi văn hóa của người Bru-Vân Kiều ở vùng biên giới tỉnh Quảng Bình*

Tóm tắt: Trên cơ sở tư liệu nghiên cứu thực địa tại xã Kim Thủy, huyện Lệ Thủy và xã Trường Sơn, huyện Quảng Ninh, tỉnh Quảng Bình trong hai năm 2023 và 2024, bài viết đề cập đến thực trạng biến đổi văn hóa vật chất và tinh thần của người Bru-Vân Kiều tại đây, từ đó xác định những yếu tố tác động đến sự biến đổi văn hóa của tộc người này. Kết quả nghiên cứu cho thấy, các thành tố văn hóa vật chất có sự biến đổi mạnh mẽ nhất, được thể hiện rõ nét trong ẩm thực, trang phục, nhà ở. Sự biến đổi trong văn hóa của người Bru-Vân Kiều chịu tác động của nhiều yếu tố, trong đó di chuyển cư, kinh tế thị trường và hội nhập văn hóa khiến họ có những thay đổi trong quan niệm, suy nghĩ cởi mở hơn trong việc tiếp nhận những giá trị văn hóa mới.

Từ khóa: Biến đổi văn hóa, người Bru-Vân Kiều, vùng biên giới, Quảng Bình.

8. Vương Ngọc Thi: *Chính sách trong quản lý và phát triển vùng biên giới của nước Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào*

Tóm tắt: Bài viết tổng quan các tài liệu quốc tế để làm rõ các chính sách chính của nước Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào liên quan đến quản lý và phát triển vùng biên giới. Bài viết phân tích theo ba nội dung chính gồm: Chính sách phát triển nông thôn qua xóa bỏ du canh du cư và bảo vệ rừng (điểm tập trung và tái định cư, quy hoạch và phân bổ đất đai, phát triển cây trồng thương nghiệp), chính sách biến tài nguyên thiên nhiên thành nguồn lực phát triển và thoát nghèo (phát triển đập thủy điện, khai thác mỏ quặng, trồng cây cao su), và chính sách phát triển kinh tế biên giới (đặc khu kinh tế và tam giác kinh tế biên giới). Đồng thời, bài viết trình bày một số tác động của các chính sách nói trên đến đời sống của người dân, đặc biệt là người dân tộc thiểu số vùng biên giới.

Từ khóa: Chính sách, quản lý, phát triển, biên giới, Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào.

9. Nguyễn Văn Mạnh, Nguyễn Vũ Minh: *Giá trị di sản kiến trúc ngôi nhà dài của người Ê Đê ở tỉnh Đắk Lắk với phát triển du lịch*

Tóm tắt: Di sản nhà dài của người Ê Đê ở tỉnh Đắk Lắk là một loại hình kiến trúc tồn tại lâu đời và mang nhiều giá trị đặc trưng. Song từ thập niên 80 của thế kỷ XX đến nay, loại hình kiến trúc này có xu hướng phân rã để hình thành các ngôi nhà sàn nhỏ. Tuy vậy, những năm gần đây xu hướng phục hồi ngôi nhà dài truyền thống để phục vụ du lịch đã trở nên phổ biến ở nhiều buôn/làng tại tỉnh Đắk Lắk, trong đó có buôn/làng của người Ê Đê. Đó là việc làm cần thiết, nhưng bảo tồn như thế nào để các giá trị di sản nhà dài truyền thống của người Ê Đê được vận dụng có hiệu quả vào phát triển du lịch lại là vấn đề phức tạp, khó khăn. Nghiên cứu này tập trung đề cập các giá trị cơ bản về di sản kiến trúc ngôi nhà dài của người Ê Đê ở tỉnh Đắk Lắk và vận dụng các giá trị đó vào phát triển du lịch.

Từ khóa: Giá trị, di sản, ngôi nhà dài, người Ê Đê, tỉnh Đắk Lắk.

10. Nguyễn Thanh Xuân: *Thực hiện chính sách tôn giáo trong vùng dân tộc thiểu số thời kỳ Đổi mới*

Tóm tắt: Việt Nam là một trong những quốc gia đa dân tộc và đa tôn giáo, trong đó có một bộ phận đồng bào dân tộc thiểu số theo tôn giáo, cần được quan tâm nghiên cứu. Bài viết này không chỉ làm rõ thực trạng tôn giáo ở một số cộng đồng dân tộc thiểu số, mà còn đề cập đến các chính sách tôn giáo của Đảng và Nhà nước ta cũng như việc thực hiện chính sách tôn giáo trong vùng đồng bào dân tộc thiểu số thời kỳ đổi mới. Trên cơ sở đó, góp phần đúc rút kinh nghiệm, tìm ra những vấn đề cần tiếp tục quan tâm trong công tác tôn giáo ở vùng dân tộc thiểu số với những nét đặc thù riêng biệt.

Từ khóa: Chính sách tôn giáo, dân tộc thiểu số, tôn giáo vùng dân tộc thiểu số.